

Kuriantiems ateitį – trumpaštis, kurio paskirtis apžvelgti dabartines pasaulines technologines ir socialines tendencijas, pateikti objektyvią informaciją politikams apie galimą jų naudą bei kylančius iššūkius.

Kūrybiškas ugdymo problemų sprendimas mokykloje

Kūrybingumas nėra įgimtas dalykas, jis gali būti išugdytas (augimo mąstysena – angl. growth mindset), kai tai daroma metodologiškai. Vienas iš būdų tai padaryti yra pasitelkti „mąstymo įpročių“ koncepciją, kuria remiantis, mokymasis yra įpratimas efektyviai mąstyti, o ne išmokti tam tikrų elgesio kombinacijų. Ši koncepcija susideda iš penkių svarbių bruožų: vaizduotė, smalsumas, atkaklumas, nuosekli praktika, bendradarbiavimas. Remiantis šiuo modeliu buvo vykdoma „Kūrybinių partnerysčių“ programa.

PAGRINDINĖS SĄVOKOS

„Kūrybinės partnerystės“ – kūrybiško mokymosi programa mokykloms, nuo 2011 m. įgyvendinama Lietuvoje. Tai yra ilgalaikis mokytojų, mokinių ir kuriančių profesionalų (menininkų, dizainerių, architektų, mokslininkų) bendradarbiavimas, kuriuo siekiama: ugdyti vaikų kūrybingumą, įkvėpti, padėti mokytis ir didinti motyvaciją; vystyti mokytojų kūrybiško darbo gebėjimus; padėti mokykloms tobulėti, ugdant XXI-ojo amžiaus vaikus. Kūrybinių partnerysčių modelį sudaro teorinės prieigos (požiūris į kūrybingumą,

mokymąsi, inovacijas), dalyvių atrankos, kūrėjų parengimo darbui, tęstinio profesinio tobulėjimo ir mokytojų profesinio tobulėjimo modeliai, programos planavimo, valdymo ir vertinimo įrankiai, kokybės užtikrinimo sistema.

Kuriantys praktikai – pagal „Kūrybinių partnerysčių“ programą dirbantys kūrybingi įvairių sričių profesionalai, kurie eksperimentuoja ir įgyvendina konkrečius projektus kartu su mokyklos bendruomene. Kuriančiais praktikais mokyklose dirba teatro ar kino režisieriai, aktoriai, dizaineriai, architektai, muzikantai, rašytojai ir kitų kūrybinių profesijų atstovai.

Žinių ekonomikos forumas (ŽEF) vienydamas pažangiausių verslo, mokslo ir visuomenės atstovus, siekia kurti žiniomis ir kūrybiškumu grįsta konkurencingą valstybę.

KŪRYBINGUMO SVARBA

- / Daugelis pažangių technologijų, robotų gamyba, dirbtinis intelektas ir daiktų internetas gali pakeisti pigią darbo jėgą, kuri atlieka rutininius darbus (NESTA, 2014). Tačiau nacionalinės darbdavių asociacijos teigimu, **kritinis mąstymas, problemų sprendimo gebėjimai, apimantys kūrybingumą ir išradingumą**, darbo rinkoje **bus nepakeičiami** ir kurs didžiąją dalį ekonominės vertės (National Association of Colleges and Employers, 2014).
- / Pasaulio ekonomikos forumas išskiria **kūrybingumą** kaip vieną svarbiausių ateities kompetencijų (World Economic Forum, 2016).
- / Kūrybingumas svarbus ir **Lietuvai** – tiek studentai, tiek dėstytojai, tiek darbdaviai kūrybingumą priskiria prie svarbiausių ugdytinų kompetencijų (MOSTA, 2014).

KŪRYBINGUMO SAMPRATA

Kūrybingumo, kaip žmogui priskiriamos savybės nagrinėjimas prasidėjo XX a. antroje pusėje. Tyrinėjant kūrybingumą buvo suprasta, kad vien socialine aplinka jo negalima paaiškinti, tad pradėtos nagrinėti žmonių savybės ir gebėjimai. Dabar kūrybiškas mąstymas yra laikomas svarbiausiu XXI a. gebėjimu, kuris įgalina spręsti kasdienes iššūkius ir problemas. Siekiant padėti lengviau atpažinti ir įvardinti kūrybingumą ugdymo aplinkoje, buvo sukurtas formuojamojo kūrybingumo vertinimo modelis mokykloms, kurio pagrindinės prielaidos: kiekvienas žmogus yra arba gali būti kūrybingas ir tai reiškia, kad kūrybingumo galima išmokyti, kūrybingumas gali reikštis įvairiai ir skirtingose situacijose, kūrybingumas yra tiek specifinis, tiek ir bendrasis gebėjimas bei kūrybingumas gali būti skirtingo lygmens (Spencer E., Lucas B., ir Claxton G., 2012). Remiantis šiuo modeliu buvo plėtojama „Kūrybinių partnerysčių“ programa.

KŪRYBINGUMO SITUACIJA LIETUVOJE

Pasauliniame **kūrybiškumo indekse** Lietuva iš 139 valstybių užima **51 vietą** (Florida R., Melander C., King K., 2015).

Lietuvoje atlikto tyrimo duomenimis, vos **27 proc. mokytojų** turi daug ir labai daug (atitinkamai 26 proc. ir 1 proc.) informacijos apie mokinių **kūrybinį mąstymą** ir jo ugdymą. Tik ketvirtadalis tyrimo dalyvavusių pedagogų teigia, jog žino ir taiko kūrybiškumą ugdančius mokymo metodus (Girdzijauskienė, 2012).

Požiūris į kūrybingumo ugdymą, kaip antraeilės svarbos dalyką, atspindi ir Europos vertybių tyrimo rezultatuose, kurio tyrimas atliekamas kas dešimties metus. Lietuvos visuomenės dalis, mananti, kad **vaizduotė yra viena iš svarbiausių savybių**, kurią vaikas turi įgyti namuose per visą dalyvavimo šiame tyrime laikotarpyje išliko bene žemiausia (Europos vertybių tyrimas, 2008).

Galima išskirti pagrindines Lietuvos bendrojo ugdymo silpnynes, susijusias su kūrybingumo ugdymu: „testavimo“ kultūra, programose esanti dalykų gausa ir koncentracija į žinių suteikimą, o ne kompetencijų ugdymą nepalieka laiko kūrybiškumo ugdymui, švietime trūksta sąsajų su realiu gyvenimu, trūksta ryšio su kultūrine aplinka, mokytojai nėra pasiruošę naudoti

kūrybiškus metodus ar ugdyti kūrybingumą. Daugiau dėmesio kūrybiškumui yra skiriama pradinio ir pagrindinio ugdymo programose, taip pat meninio ugdymo dalykų programose (Vaicekauskienė V. et al., 2010). Vidurinio ugdymo programose (XI-XII klasės) kūrybiškumo svarba menksta ir tai galima būtų paaiškinti tuo, kad paskutinėse klasėse didesnis dėmesys yra sutelkiamas į baigiamuosius egzaminus, kuriuose nėra tikrinami kūrybingumo gebėjimai.

KŪRĖJŲ VAIDMUO SPRENDŽIANT UGDYMO PROBLEMAS MOKYKLOSE

47%

„Kūrybinių partnerysčių“ programa pačių kūrėjų ir mokytojų buvo įvertinta kaip turėjusi **teigiamą poveikį**: kūrėjai poveikį įvertino 4.5 balo, o mokytojai – 4.4 balais iš 6 galimų. Tyrimai atskleidė, kad **47 proc. mokytojų**, dalyvavusių projekto veiklose dėstyimo būdas pasikeitė (CIVITTA, 2014).

Remiantis „Kūrybinių partnerysčių“ programos įgyvendinimo patirtimi kitose šalyse ir Lietuvoje, vykusių veiklų ir jų vertinimo rezultatais, 2017 m. buvo įgyvendintas kultūros tyrimų projektas „Kūrėjų vaidmuo sprendžiant ugdymo problemas mokyklose“, kurio metu mokyklose buvo analizuojami mokymosi iššūkiai, būdingi adaptaciniam laikotarpiui 5-je arba 9-je (I gimnazinėje) klasėje, kuriami ir išbandomi unikalūs sprendimai.

Projekto tikslas – parodyti, kaip kūrybingumo ugdymas, įtraukiant kūrėjus ir panaudojant jų pedagoginį potencialą, tampa mokymo(si) prioritetu ir padeda spręsti esminius šiandienos ugdymo iššūkius.

KOKIAS PROBLEMAS PADEDA SPRĘSTI MODELIS?

- / „Kūrybinių partnerysčių“ programos taikymas keičia tarpusavio ryšius: tarp mokinių, mokytojų ir administracijos, todėl gali būti naudojamas kaip efektyvi priemonė, siekiant tinkamai integruoti naujus mokinius mokykloje;
- / Tyrimas parodė, jog mokykla nemoko vaikų spręsti problemų, mokytojai taip pat to vengia ir bando jas

nustumti į šoną, nesukuriama galimybė mokytis iš pavyzdžio.

- / Šiuo metu mokyklose mokinių integracija vyksta labiau formaliai. Focus grupių ir socioemetrinių tyrimų duomenys rodo, kad mokiniai nesijaučia deramai integravęsi ir tai kelia ugdymo(si) problemų;
- / Besikeičiantis santykis ne tik mažina ugdymo(si) iššūkius, bet potencialiai taip pat prisideda prie patyčių problemos sprendimo (juokiamasi iš tampa juokiamasi kartu);
- / Projekto metu mokiniai išmoko išsakyti savo jausmus ir nuomonę, priimti kitų jausmus bei nuomonę nesijuokdami;
- / Mokytojai tobulėjo: išmoko struktūruoti pamoką ir įgyvendinti refleksijas, pradėjo savimi labiau pasitikėti, pradėjo į problemines situacijas reaguoti kūrybiškiau;
- / Kūrėjas į mokyklą atneša kūrybišką požiūrį į problemų sprendimą ir skatina elgtis kitaip, tyrinėdamas, improvizuodamas, nebijodamas klysti, nesitaikydamas su vyraujančiomis normomis.

Iš išorės į mokyklą ateinantis kūrėjas atsineša su savimi kelis skirtingus, bet labai svarbius vaidmenis:

1. **veidrodis** – leidžia pamatyti save kito akimis, skatina reflektuoti nusistovėjusią praktiką;
2. **laiko įšaldytojas** – priverčia bendruomenę sustoti, atsitraukti nuo rutinos ir inercijos bei permąstyti kasdienę praktiką;
3. **klaidos įteisintojas** – sukuria erdvę, kurioje klaidos yra toleruojamos, į jas žvelgiama kaip į natūralų mokymo(si) procesą;

Tiek kitų šalių tyrimų analizė, tiek Lietuvos „Kūrybinių partnerysčių“ įgyvendinimo vertinimas rodo teigiamą pokytį ugdyme: pagerėjo mokinių pažymiai bei lankomumas, pagerėjo mokytojų nuostatos bei gebėjimai mokymą sieti su praktika. Teigiamą įtaką projekto veiklos turėjo ir mokiniams, ypač gerėjo jų pasitikėjimas savimi, jie geriau vertino emocinę aplinką bei mažėjo jų liūdesys ir nuobodulys.

REKOMENDACIJOS IR PASIŪLYMAI

1. Parengti mokinių integracijos į naują klasę gaires/metodines rekomendacijas, įtraukiant į šį procesą kūrėjus.
2. Parengti ilgalaikę kompleksinę nacionalinę kūrybingumo ugdymo programą.
3. Ypatingą dėmesį skirti tokiems sprendimams, kurie skatintų vaikus ir mokytojus pačius kurti, mąstyti, spręsti problemas, su kūrėjų pagalba pasitelkti meno ir kitų kūrybinių sričių įrankius.
4. Silpniausių mokyklų pagalbos ir paramos teikime bei stipriausių mokyklų gerinime bei savarankiškumo didinime naudoti „Kūrybinių partnerysčių“ modelį.
5. Sudaryti daugiau galimybių mokykloms nusisamdyti didelį transformacinį potencialą turintį kuriantį profesionalą be pedagoginės kvalifikacijos.
6. Įtraukti kūrėjus į pedagogų rengimo atnaujinimo veiklas, ypač pedagogų rengimo programų kūrimą bei būsimų mokytojų rengėjų kvalifikacijos kėlimą.
7. Įtraukti kūrėjus į ugdymo turinio atnaujinimo ir įgyvendinimo veiklas.
8. Parengti atskirus veiksmų planus kūrybingumo, kritinio mąstymo, problemų sprendimo kompetencijų ugdymui ikimokykliniame, priešmokykliniame bei pradiniam ugdyme ir specialiųjų poreikių vaikams.
9. Finansuoti tyrimus, susijusius su kūrybingumo, kritinio mąstymo, problemų sprendimo kompetencijų ugdymu mokyklose bei kūrybingumo pasitelkimu ugdymo(si) problemoms spręsti. Kūrybinių partnerysčių modelį naudoti ir kultūros darbuotojų kompetencijų tobulinime bei kasdienių praktikų keitime.
10. Tyrimo rezultatus taip pat naudoti ir rengiant 2018 – 2030 metų Lietuvos kultūros strategijos projektą ir Nacionalinės kultūros programos projektą.

NAUDOTA LITERATŪRA

1. Civitta, Kūrėjų ir mokytojų partnerystės transformuojant ugdymą tyrimas, 2014, p. 27. Prieiga per internetą: http://www.kurybinespartnerystes.lt/admin/spaw2/uploads/files/20141216%20Kureju%20ir%20mokytoju%20partneryste_Galutine%20santrauka_isplestine_20140827.pdf
2. Europos vertybių tyrimas, 2008. <http://www.atlasofeuropeanvalues.eu/new/europa.php?ids=174&year=2008&country=>
3. Florida R., Melander C., King K. The Global Creativity Index, 2015.
4. Florida R., The Rise of Creative Class, NY: Basic Books, 2002.
5. Girdzijauskienė R. Kūrybiškumo ugdyti palanki aplinka Lietuvos mokyklose. Tiltai, 2012, nr. 4, p. 79-91.
6. Haag S., Cummings M., McCubbrey D., Pinsonneault A., Donovan R. Management Information Systems for the Information Age, 2006.
7. Laužikaitė M., Pautienius A., Užpelkis M., Vaicekauskienė V. Kūrybiškumo ugdymo projekto galimybių studija, 2010.
8. Laužikaitė M., Varanauskas A. Kuriančių praktikų transformacinis potencialas švietime, 2017.
9. MOSTA, Studijų kokybė Lietuvoje: suinteresuotųjų šalių požiūris, 2014. http://mosta.lt/images/leidiniai/Studiju_kokybe_Lietuvoje_suinteresuotu_saliu_poziuris.pdf
10. National Association of Colleges and Employers, Career Readiness Competencies: Employer Survey Results, 2014. <http://www.nacweb.org/knowledge/career-readiness-employer-survey-results.aspx>
11. Rogers Carl. „Toward a theory of creativity“ in: Creativity and its cultivation, 1959, p. 69-82.
12. Spencer Ellen, Lucas Bill, Claxton Guy. Progression in Creativity – developing new forms of assessment: a literature review, 2012. <http://www.creativitycultureeducation.org/wp-content/uploads/Progression-in-Creativity-Final-Report-April-2012.pdf>
13. Treffinger Donald, Isaksen Scott, Dorval Brian. Creative problem solving: An introduction, Prufrock Press, 2000.
14. World economic forum, The Future of Jobs. Employment, Skills and Workforce Strategy for the Fourth Industrial Revolution, 2016. http://www3.weforum.org/docs/WEF_Future_of_Jobs.pdf

Trumpraštį rengia:

Žinių ekonomikos forumas (ŽEF), 2017 m. Nr. 8
ISSN 2424-323x.

Autoriai:

Rasa Ibelhauptaitė, Milda Laužikaitė, Gintarė Petkevičienė

Redaktoriai:

Edgaras Leichteris